

Paapje

Foto: Hugo Weenen

Paapje: voormalig broedvogel in Gooi, Vechtstreek en Eemland?

CAREL DE VINK

Het paapje (*Saxicola rubetra*) staat bij ons te boek als doortrekker in de lente en nazomer. Bovendien was de vogel ooit schaarse broedvogel in ons gebied.

Vogels tussen Vecht en Eem maakt melding van mogelijke, waarschijnlijke en zekere broedgevallen rond 1929, in 1943, meerdere in 1944 en 1957 en verder een laatste in 1967. Ook zouden er minder gedocumenteerde broedgevallen geweest zijn rond Eemnes voor de aanleg van de snelweg A1. De overige broedparen bevonden zich op de heidevelden, in de Eempolders, rond Ankeveen en Kortenhoef en aan de kust bij Valkeveen.

Landelijk gaat deze soort hard in aantal achteruit. Zowel SOVON als Vogelbescherming melden dit verschijnsel op hun websites. Bij ons is het paapje regelmatig waar te nemen als trekvogel op de heidevelden en in landelijk gebied, zoals in De Kampen en rond het Naardermeer. Gewoonlijk trekken paapjes bij ons door tot en met de tweede decade van mei; enkele malen nog iets later. Soms duiken er nog vogels op na de reguliere trektijd, zelden tot in juli.

In de herfst zien we ze van augustus tot oktober; bij hoge uitzondering nog in november. Op waarneming.nl vond ik vanaf 1950 vijf gevallen in juni, waarvan één onzeker. Zeer opvallend is de melding op deze natuursite van Michel Lebon die op 4 juli 2011 een paar met twee jongen zag op de Zuiderheide. Er waren geen vervolgmeldingen. Maar opmerkelijk is deze waarneming wel. Het kan toch niet zo zijn dat er in dat jaar in onze regio gebroed is? Of toch! Deze gegevens waren voor mij interessant door het volgende. In het kader van tellingen voor de Vogelatlas in bewerking (SOVON) was ik afgelopen winter en lente actief in een tweetal kilometerhokken in de Horstermeerpolder. Op 10 mei namen vier vogelaars twee paapjes rond de Radioweg waar (zie waarneming.nl). Betrof het een paartje? Een dergelijk detail was in de trektijd niet erg relevant. Op 27 mei inventariseer ik vanaf de weg en de dijk een van beide telgebieden met hulp van Ellen de Moel. Kort na haar vervroegde vertrek heb ik nog enkele minuten tijd over. (SOVON gaat uit van 55 telminuten, aangevuld met 5 minuten vanaf een centraal punt). Ik speur nog even over het ontoegankelijke en nauwelijks overzichtelijke deel van het gebied. Riet, distels, braam en wat struiken herbergen soorten als waterral, nachtegaal, sprinkhaanzanger, rietzanger, roodborsttapuit, tuinfluiter en zwartkop.

Mijn aandacht wordt plotseling getrokken door een onrustige vogel in het riet langs de sloot, nog geen drie meter van mij af. Wie schetst mijn verbazing als ik ontdek dat het gaat om een alarmerend vrouwtje paap! Niet zozeer de late datum, maar het broedverdachte (!) gedrag is opvallend. Na ongeveer een minuut vliegt de vogel op en verdwijnt in een struik. In overleg met de terreinbeheerder van Natuurmonumenten wordt besloten deze ongewone waarneming stil te houden. Het gebied is zeer gevoelig voor verstoring.

Met die waarneming in mijn achterhoofd ga ik op vakantie naar Drenthe. Daar besteed ik in het Fochteloërveen speciaal aandacht aan paapjes. Waak-

zaam op de uitkijk zittende mannetjes die af en toe zingen. Ondanks ongunstig winderig en koud weer ga ik kort na mijn thuiskomst op de avond van 10 juni naar de Radioweg. Daar geniet ik van allerlei vogels, deels met jongen. Al weerhoudt het gure weer veel vogels ervan openlijk te zitten zingen. Net als ik het wat het paapje betreft opgeef, valt mijn oog op een vogel bovenop een kale stengel: man paapje! Ongeveer 40 meter van de weg en 30 meter oostelijker dan de plek waar ik het vrouwtje zag. Meer dan vijf minuten zit de vogel daar, waakzaam rondkijkend. Zijn oranje borst en koptekening (met die heldere wenkbrauw!) zijn in de late avondzon fraai te bewonderen. Zingt hij af en toe? De wind staat verkeerd om geluid te horen. Wanneer het licht door opzettende bewolking en naderende nacht verflauwt, besluit ik huiswaarts te keren.

In de weken die volgen speuren de beheerder, Ellen en ik enkele malen naar paapjes. De groeispurt van riet en kale jonker (distel) maken het terrein steeds slechter te overzien. Maar paapjes zitten graag hoog. We krijgen ze niet meer in beeld. Hebben ze het opgegeven? We besluiten het gebied niet in te gaan. De consequentie is dat we nooit zullen we-

ten of er werkelijk gebroed is. Maar we willen het gebied niet verstoren.

Zowel de waarneming van Lebon als de mijne hebben de wankel basis van een eenmanswaarneming. Helaas. Maar volgens mij verdient het zeker aanbeveling om bij late waarnemingen van paapjes in de lente niet te snel te denken aan een late doortrekker. Want mijn waarnemingen wijzen toch wel op een onbevestigde, mogelijke broedpoging*. Wie weet, komt het paapje toch in de komende jaren nog eens als aantoonbaar broedende soort terug! Laten we het hopen...•

Bronnen

Websites van SOVON, Vogelbescherming, waarneming.nl;
Dick Jonkers e.a. Vogels tussen Vecht en Eem, VWG Het Gooi e.o. Hilversum, 1987

*SOVON hanteert twee waarnemingen van een adult in een geschikt territorium in deze periode als geldige aanwijzing voor broeden.

Paapje

Foto: Frank Vassen